මේ මොහොත

(මූලපරියාය සූත්රය ඇසුරෙන්)

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

බුද්ධං ධම්මං සංඝං නමස්සාමි

"උට්ඨානේනප්පමාදේන
සංඥමේන ධමේනත
දීපං කයිරාත මේධාවී
යං ඕගෝ නාභිකීරතීතී"

පූජනීය මහා සංඝ රත්නය ප්රධාන පින්වත් මෑණිවරුන්ගෙන් අවසරයි. ශ්රද්ධාවන්ත මෑණිවරුනි,

අද දවසේ මාතෘකාව 'මේ මොහොත'

වනාන්තරය කියල කියන්නෙ, නිහඬ නිස්කලංක පරිසරය කියල කියන්නෙ, බුදුරජාණන් වහන්සේ වගේ ලෝකෝත්තරත්වය ගැන කල්පනා කරපු ඇත්තෝ බොහොම වර්ණනා කරපු ස්ථානයක්. ඒ වගේ තැනක ඒ තියන නිස්කලංකත්වය දැක්කහම අපි කවුරුත් වුනත් කල්පනා කරන දෙයක් තමයි, උත්සාහවත් වෙන කාරණාවක් තමයි, මොහොතක් භාවනා කරන්න ඕන කියල. මොහොතක් නිදහසේ නිස්කලංකෙ ඉන්න ඕන කියල.

ඔය නිස්කලංකෙ ඉන්න බව හිතට ආවට පස්සෙ, නිස්කලංකෙ ඉන්න ඕන කියන එක අපේ හිතට පැන නැඟුනට පස්සෙ, ඒ වගේ විවේක වටපිටාවකට ගිහිල්ල අපි මොහොතක් ඉන්න උත්සාහ කරනව. නිදහස් තැනක වාඩි වෙලා තමන්ට පහසු ඉරියව්වකට ගිහිල්ල දෑස් පියාගෙන මොහොතක් ඉන්නව. සමහර කෙනෙක් මනාප වෙනව දෑස් ඇරගෙන වටපිටාවෙ තියන දේ දැකල සුන්දරත්වයක් දැන ගන්න, සුන්දරත්වයක් විඳගන්න. ඒකත් හොඳයි.

කොහොම නමුත් අපි ඒ හැම වෙලාවකදිම පුරුදු කරන්නේ, සතිපට්ඨානයක් වඩන පැත්තෙන් කතා කලොත් වර්තමාන මොහොත තුල, මේ මොහොත තුල ඉන්නටයි. එහෙම ඒකාත්මික වෙලා එක මොහොතක් ඉන්නකොට අපිටම තේරෙන්න පටන් ගන්නව, දහසකුත් එකක් කටයුතු කරගෙන හිටපු අපි අර වගේ නිස්කලංක පරිසරයකට ඇවිල්ල දෑස් පියාගත්තට පස්සේ, මීට කලින් අපි ගියපු තැන්, කාපු බීපුවා, කරපු කියපුව, අපි සාර්ථකත්වයට පත් වෙච්ච තැන් වගේම අසාර්ථකත්වයට පත් වෙච්ච

තැන් වැල නොකැඩී එන්න පටන් ගන්නව. මොහොතකදි මේක වෙන්න පුළුවන්.

ඕකට කියනව 'වඳුරු මනස' කියල.

වඳුරු මනස කියල කියන්නෙ, වඳුරගෙ ස්වභාවය තමයි ඌට අරමුණක් නැහැ. තියන හැම අරමුණක් එක්කම සම්බන්ධ වෙන්න බලනව. මේකයි කරන්නෙ කියල නිශ්චිත අදහසක් නැහැ. නිශ්චිත ඉලක්කයක් නැති වුනාට මොකක් හරි දෙයක් කරනව.

හරියට අපි එක අරමුණක් ගත්තෙ නැති වුනොත් එහෙම අපේ හිතට, හිතත් ඒ වගේ තමයි. පරිසරය කොච්චර නිස්කලංක වුනාට කාරි නැහැ, වැඩක් නැහැ, අපේ හිත ඒ නිස්කලංකභාවය දැන ගන්න දක්ෂ නැත්තං. එහෙම වුනොත් එහෙම අර වඳුරු මනස කියන එක අපි ඇතුලෙ ක් රියාත්මක වෙන්න පටන් ගන්නව.

ඇත්තටම කියනව නම් පින්වතුනි, ඔය කියන හිත දුවන එක සිද්ධ වෙන්නෙ භාවනා කරනකොට විතරක්මත් නෙවෙයි. ඕකෙ රහස තමයි ඒක අපිට තේරෙන්නෙ භාවනා කරනකොට විතරයි. ඒකෙදිත් තේරෙන්නෙ මේ සතිපට්ඨානය වගේ 'මුකුත් නොකර ඉන්නවා' කියන භාවනාවකට සමවඳින්න උත්සාහ කලොත් විතරයි.

වෙන මොනව හරි කරන, වෙන මොනව හරි හිතන, ඒ වගේ කමටහනකට යන්න නම් හිත තියෙන්නේ, මනාපය තියෙන්නේ, රුචිකත්වය තියෙන්නේ, එහෙම වුනොත් ඔය කියන සංසිද්ධිය තේරුම් ගන්න තියන අවස්ථාව ගොඩක් දුරට ගිලිහෙන්න පුළුවන්. පස්සෙ කාලෙකදි හම්බ වෙනව අනිවාර්යයෙන්ම. මුලදි නම් ගිලිහෙනව අනිවාර්යයෙන්ම.

කෙසේ හෝ ඔය අපේ හිත දුවනවා කියන එක සාමාන්ය ජීවිතේදී පවා අපිට තියන දෙයක්. ඔය ඇත්තොත් මමත් වගේම මේ ලෝකේ හැමෝම නිරතුරුවම ඇහැට රූප බලන අය. බලන්න උවමනා අය. කනට සද්ද අහන්න ඕන අය. නාසයට ගද සුවඳ දැන ගන්න උවමනා අය, මනාප අය. දිවට රස විඳින්න කැමති අය, රුචි අය. ශරීරයට ස්පර්ශය විඳින්න ප් රාර්ථනා කරන අය, බලාපොරොත්තු වෙන අය. හිතට අරමුණු හිතන්න රුසියි. මේ වගේ සංකීර්ණ කටයුතු රාශියක යෙදිල ඉන්න අපිට යම් අවස්ථාවකදී තේරෙන්න පුළුවන් මේ ජීවිතේ හරිම ඒකාකාරයි, දවනවා මිසක කිසිම කිසි නැවතිල්ලක් නැහැයි කියල.

එතකොටයි අපි භාවනා කරන්න හිතන්නෙ.

හැබැයි ඒ වෙද්දි තියන ප්රශ්නෙ තමයි අපි පුරුදු කරපු වඳුරෙක් ඉන්නවා අපි ඇතුලේ. එයාට අපි දෛනිකව පුරුදු කරල තියෙන්නේ

යම්කිසි දෙයක් පටන් අරගෙන, ටිකක් කරල, නතර කරල, ඊළඟ එක පටන් ගන්න නම්....

උදාහරණයක් හැටියට ගෙදරදොරේ කටයුතු කරනකොට එක කටයුත්තක් පටන් අරගෙන, ඒක කරලා මඟක් ගියාට පස්සෙ, තව එකක් කරන්න හිතුනොත්, බහුතරය මොකද කරන්නේ? කර කර ගිය වැඩේ පැත්තක, තව එකක් පටන් ගන්නව. ඔය ඇත්තො මේක අනුමත කරයි මං හිතන්නෙ. ඒ වගේ මනසක් තිබ්බ කියල අපි හිතමුකො. තියෙන්න පුළුවන්නෙ.

ඒ වගේ මනසක් එක්ක කටයුතු කාරණා කරපු අපි, භාවනාවට ගියාට පස්සේ බලාපොරොත්තු වෙන්න පුළුවන් පර්යංක වාරය සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවරයක් කරල දානවාමයි, මම හිතාගෙන ඉන්න වෙලාව ඉවරයක් වෙන්න කරනවාමයි කියල. හැබැයි අපේ හිතේ ඇතුලෙ ඉන්න වඳුරාව, වඳුරු මනසව අපි පුරුදු කරල තියෙන්නෙ එක කාණාවක් තුල දීර්ඝ වෙලාවක් ඉන්න නම් නෙවෙයි. එයාට ඒක කරන්න බෑ.

අපි නිරතුරුවම ඇහැට දකින රූප, කනට අහන ශබ්ද, නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ, දිවට දැනෙන රසය, ශරීරයට ස්පර්ශය වගේම හිතට අරමුණු හඹාගෙන ගිය අය නම්, හොයාගෙන ගිය අය නම්, ප්රාර්ථනා කරපු අය නම්, බලාපොරොත්තු වෙච්ච අය නම්, නැවත නැවත, නැවත නැවත, නැවත නැවත ඒ දේ ලබාගන්න උත්සාහවත් වෙච්ච ඇත්තො නම්, භාවනාවේදී තමයි පින්වතුනි ඔය කරගෙන ගිය සංහිදිය 'ගොජ දාන්න' පටන් ගන්නෙ. ඒක පේන්න පටන් ගන්නෙ භාවනාවෙදි තමයි.

ඒකෙන් කියවෙන්නෙ නැහැ අපි අසාර්ථක කෙනෙක් කියල. අපිට මේ දේ කරන්න බැහැයි කියල. හිතක තියන සාමාන්ය ස්වභාවය ඒකයි. ඇත්තම කියනව නම් අපි පුරුදු කරල තියන හිතේ සාමාන්ය ස්වභාවය ඒකයි. හැමෝගෙමත් එහෙම නෑ. හැමෝගෙමත් එහෙම නෑ.

අපේ හිතට එන අරමුණු අපි ග්රහණය කරගන්නා වූ ස්වභාවය මත ඒ ඒ අරමුණු අපේ හිතේ තැන්පත් වෙනව. නිවන කියල කියන්නෙත් ඇත්තටම කියනව නම් අපි පුරුදු කරන්න ඕන දෙයක්. භාවිතා කරන්න, බහුල හැටියට පුරුදු කරන්න, වාහනයක් පදවනව වගේ පුරුදු කරන්න, ඉඩමක තියන වපසරිය දැන ගන්නව වගේ පුරුදු කරන්න, ආදී වචන තමයි තථාගත බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ දහම පුරුදු කරන ඇත්තන්ට කියල දෙන උදාහරණ හැටියට තියෙන්නෙ.

ඔය ඇත්තොත් මමත් අද වෙනකොට මේ කියන 'වර්තමාන මොහොත' පින්වතුනි සරසාගෙන තියෙන්නේ අතීතයෙන් සහ අනාගතයෙන්. බලාපොරොත්තුවෙන් සහ පසුතැවීමෙන්. උවමනාවන්ගෙන් සහ එපාවීම්වලින්. ප්රතික්ෂේප කිරීම්වලින්. ඕකට 'පටිඝ සම්පස්සය' කියලත් කියනව.

ඒක තරහ නෙවෙයි. නමුත් ප්රතික්ෂේපය. අනුමත නොකිරීම.

අපි වර්තමානය තුල ඇහැට දකින රූපයට සමහරක් විට මනාපයි, සමහර විට අමනාපයි. හේතුවක් නෑ. සමහර විට රුචියි. සමහර විට අරුචියි. හේතුවක් නෑ. හේතුව මොකද්ද කියල අහපුවම බොහෝ වෙලාවට දෙන උත්තරේ

"මං කැමති නෑ. ඒ මගේ හැටි."

නෑ මං කැමති නෑ නෙමෙයි. ඒක තමයි අපි පුරුදු කරල තියන විදිහ.

එකඟ නැහැ. විවේචනයි. අනුමත කිරීම් නැහැ. ප්රතික්ෂේප කිරීම් වැඩියි. ඔන්න ඔය වගේ මොනව හරි දෙපැත්තක්ම තියනව. එක්කො ඒ පැත්තට බරයි. එක්කො අනික් පැත්තට බරයි. අපේ වර්තමානය කියන එක පින්වතුනි, සකස් වෙලා තියෙන්නෙ ඔන්න ඔය ආකාරයෙනුයි. ඇලීම් සහ ගැටීම් කියලයි ඕකෙ සරල හැටියට කිවුවොත් කියන්න පුළුවන් දෙක.

මේ දේවල්වලින් පුරුදු පුහුණු වෙච්ච මනස තියන කෙනා වනාන්තරේකට ගිහිල්ල වාඩි වුනාම, ඇලීම් සහ ගැටීම් කියන දෙක හැරෙන්න එයාගෙ ආරක්ෂාවට වෙන කවුද ඉන්නෙ? ඒක සාමාන්යයි. නිදහස හොයාගෙන එයාට යන්න පුළුවන් බොහෝම දුර ඈතකට. බොහෝම දුර රටකට. ගොඩාක් සැප සම්පත් තියන නිවසකට. එහෙම නැත්නම් හිර ගේකට හරි කමක් නෑ. ඒ හැම තැනකම එයාගෙ හිත අභ්යන්තරය තුල ක් රියාත්මක වෙන හෝ පුරුදු පුහුණු කරල තියන රටාව, ක්රමය තුල තියෙන්නෙ ඇලීම සහ ගැටීම කියන දෙක නම්, ඒ ඔස්සේ විතරක් නම් කරුණු කාරණා කරන්නට දන්නේ "අහෝ ඛේදයකි, ඉරකි, තිතකි, ශෝකයට පත් කොමාවකි"

සිද්ධ වෙන්නේ ඒකම තමයි.

සුවිසල් මන්දිරයක සිරගත වෙන්නත් පුළුවන්. මොකද, තමන්ගේම සිතුවිල්ල, නැත්නම් තමන්ගේම අල්ලාගැනීම සහ ප්රතික්ෂේප කිරීම කියල කියන වඳුරු මනසේ සිරකාරයෙක් බවට පරිවර්තනය වෙන්න පුළුවන්. ඒක ඔය ඇත්තන්ටත් මටත් වෙලත් තියනව, වෙන්නත් පුළුවන්.

බුද්ධ ශාසනයෙ පින්වතුනි, සෘජුව උත්තර දෙන්නෙ අපේ ජීවිතය තුල මේ මොහොත තුලදී අපි අත්දකින, අත්විඳින, අපිට මුහුණ පාන්න සිද්ධ වෙලා තියන ප්රශ්නයටයි. අපි ඒ මුහුණ පාන ප්රශ්නය තුල තියන කාරණාවයි හදාරන්න කියල අපිට කියල දෙන්නෙ. අපි මුහුණ

දෙන කාරණාව තේරුම් ගන්නට අපේ හිතේ සංයමයක් හදා ගන්න ඕන එහෙම නම්.

අන්න එතනටයි වර්තමාන මොහොතට එන්න වෙන්නෙ. වර්තමාන මොහොතට පැමිණීම තුල සම්පූර්ණ ප්රශ්නයට විසඳුමක් තියනවා කියන එක ඔය ඇත්තො දේශනාවෙන් අහල තියෙන්නත් පුළුවන්. වෙනත් මොනව හරි මුලාශ්රවලින් අහල තියෙන්නත් පුළුවන්. ඒ කතාව සියයට සීයක්ම හරි. සතිපට්ඨානයට පැමිණීම, සිහිය පිහිටුවා ගැනීම, සියළුම කරදරයන්ගෙන් සියළුම දුකෙන් නිදහස් වීමේ එකම එක මාර්ගයයි. හේතුව මොකද්ද?

ඒක තුල විවේචන නැති හින්ද. සතිපට්ඨානය තුල කල්පනා කරන්නෙ නැති හින්ද. අතීතයට හෝ අනාගතයට යන්නෙ නැති හින්ද. මනින්න යන්නෙ නැති හින්ද. බෙදන්න යන්නෙ නැති හින්ද. මේ මොහොත තුල විතරක් ජීවත් වෙන හින්ද.

සතිපට්ඨානය වඩන ඇත්තෝ ජීවත් වෙන කාලය පින්වතුනි, ක්ෂණයයි. ඉන් එහාට ජීවිතයක් ගැන ඇත්තටම හිතන්න ඕන නැහැ. වර්තමානය තුල සංතෝසයෙන් ඉන්නවා. වර්තමානය තුල සතුටින් ජීවිතය ගත කරනවා. වින්දනය කරනවා වර්තමානය. එහෙම වුනාට පස්සේ ආයෙ කනස්සලු වෙන්න අතීතයක් හෝ ප්රාර්ථනා කරන්න අනාගතයක් අපිට උවමනා වෙන්නෙ නෑ. ඔච්චරයි මේකෙ සරලම ප්රමේයය. සරලම මූලධර්මය.

නිවන කියන දේ ඔය ඇත්තො සහ මං ගාව තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් අපි ඒකට ගිහිල්ලත් තියෙන්න පුළුවන්. හැබැයි අපිට ඒකෙ ඉන්න හැටියි තේරෙන්නෙ නැත්තෙ.

සැනසීම කියල කියන වර්තමාන මොහොත තුල අපිව අර පඹගාලේ ගැටගහන, අතීතයේ හෝ අනාගතයේ හෝ මම හෝ මගේ හෝ මගේ ආත්මය හැටියට ගන්න මමත්වය ආදී කාරණාවන් හෝ අල්ලාගැනීම හෝ ප්රතික්ෂේප කිරීම හෝ ආදී කියන මොනවාත්ම කාරණාවක් ඇත්තෙ නැහැ. හැබැයි වර්තමානයේ සිද්ධ වෙන දේ දිහා බලාගෙන ඉන්නවා නම් අපි තේරුම් ගන්න පටන් ගන්නවා අර දේවල්වලට නොයා, අර කියාපු කෙලෙස් වලට නොයා, සිද්ධ වෙන දේ මොකද්ද කියල තේරුම් ගන්නට.

වර්තමානය තුල අපි සිද්ධ කරන්නෙ පින්වතුනි, මෙච්චර කාලයක් සාංසාරිකව පුරුදු කරපු අපේ හිතයි. පුරුදු කරපු අපේ වචනයයි. පුරුදු කරපු ඇහැයි. පුරුදු කරපු කනයි. පුරුදු කරපු දිවයි. පුරුදු කරපු නහයයි. පුරුදු කරපු ශරීරයයි. පුරුදු කරපු හිතයි. ඒක ක්රියාත්මක වෙන වෙලාවයි මේ වර්තමාන මොහොත කියල කියන්නෙ.

සාමාන්ය ජීවිතය තුල කතාබහ කරනකොට, රූප බලනකොට, වැඩ කටයුතු කරනකොට, හිතනකොට, සද්ද අහනකොට, ඇවිදිනකොට, ආදී අපි කරන හැම කාරණාවක් එක්කම අපි පුරුදු කරල තියෙන අපේ හිතයි ක්රියාත්මක වෙන්නෙ. ඔය හිතත් එක්කම තමයි අපි භාවනාවට යන්නෙ. වාඩි වෙන්නෙ හෝ සක්මනට යන්නෙ. සාමාන්ය ජීවිතේදි අපි අපේ හිත පුරුදු කරන්නෙ අර කියන විදියට ඇලීමට ඇලෙන්න නම්, ගැටීමට ගැටෙන්න නම්, භාවනාව සාර්ථක වෙන්නෙ නෑ.

එහෙම වුනාම අපි භාවනාවට අපි මනාපත් නෑ. මොකද ඇලීමට ඇලෙන, ගැටීමට ගැටෙන අපි හිතනවා භාවනාවෙන් නම් මේකට විමුක්තියක් හොයා ගන්න පුළුවන් කියල. ඔව් පුළුවන් බැරි නෑ, නමුත් අපි දන්නෙ නැහැ භාවනාවෙදි භාවිතා කරන්න ඕන මූලධර්මය මොකද්ද කියල. ඒ මූලධර්මය හරියට හඳුනා ගත්තා නම් අපිට මොහොතක් නිස්කලංකයේ ඉන්න පුළුවන්. මොකද්ද ඇත්තටම ඔය මූලධර්මය?

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව ඇත්තටම කියනව නම් පින්වතුනි, හරි පුදුමාකාරයි වගේම හරිම ලස්සනයි. උන්වහන්සේගේ ඒ දේශනා ක් රමය, ඒ ශෛලිය අපේ ජීවිතේට ගැලපෙන්න ගන්නෙ අපි ඒ දේ හඳුනා ගැනීම තුලිනුයි. මේ ධර්මයට එන කෙනාට පමණයි, මේ ධර්මය තමන්ගෙ ජීවිතේට පුරුදු කර ගත්ත කෙනාට පමණයි ධර්මයෙ පිළිසරණ හම්බ වෙන්නෙ.

"ස්වාක්ඛාතෝ භගවතෝ ධම්මෝ"

මේ ධර්මය තමන්ගේ ජීවිතයට භාවිතා කරපු කෙනාට විතරයි. ඒක සිල් පදයක් හැටියට වෙන්න පුළුවන්. භාවනා අරමුණක් හැටියට වෙන්න පුළුවන්. අපි මේ කතා කරනව වගේ සතිමත් බව එක මොහොතක් වැඩීම වෙන්නත් පුළුවන්.

එවන් වූ කාරණාවක් අපිට කරන්න පුළුවන්කමක් තියනවා නම්, එක මොහොතක් සිහියට ප්රධාන තැන දීලා ඉන්න පුළුවන්කම තියනව නම්, අන්න ඒ කෙනා පින්වතුනි ඒ මොහොත තුල බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ් රාවකයෙක් තමා.

එයාට පාලනය කරන අදහසින් නිදහස් වෙලා එක මොහොතක් ඉන්න පුළුවන්කම තියනව නම්, මම මේක නෙවෙයි කරන්න යන්නෙ මීට වඩා වෙනස් එකකුයි කරන්න ඕන වෙන්නෙ කියන අදහසින් එයාට බැහැර වෙන්න පුළුවන්කම තියනව නම්, අන්න ඒ මොහොතේදී විතරක් එයා තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්රාවකයෙක්. ඊට පස්සෙ නෑ.

අපිටත් අපේ හොඳ භාවනාවක් වුනාට පස්සේ මතකයේ රැඳෙනවා,

"අහවල් දවසේ නම් අප්පා මට හොඳ භාවනාවක් තිබුනා. හරී හොඳට හිතත් වැඩුනා. හරීම ෂෝක්. දැන් ඒක නෑ."

ඔය ඇත්තො ගාව ඔය වගේ අත්දැකීම් ඕනෑ තරම් ඇති. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන හිත තැන්පත් කර ගන්න අවධියට, නිවී සැනසෙන හිත හදා ගන්න ඒ ස්වභාවයට පත් වෙන්න, ඔය ඇත්තන්ටත් මටත් බැරිකමක් නෑ පින්වතුනි, පත් වෙලත් තියනව. හැබැයි කාරණාව තියෙන්නෙ අපි ඒකෙ ඉන්න දන්නැති එක විතරයි.

හේතුව අපි සාමාන්ය ජීවිතේදී පවා දේවල්වලට ප්රතිචාර දක්වන විදිහේ තියන බරපතල ස්වභාවයයි. ආදරය, කරුණාව දක්වන දෙයකට අපි ගොඩාක්ම ඇලීමක් ඇති කර ගන්නවා නම්, ඒකෙම අනික් පැත්ත තමයි ගැටීමත් ඒ හා සමානව තියෙන්න පුළුවන්. ඒක අපේ මනසේ තියන සාමන් ය ස්වභාවය. හිතේ එහෙමයි සමතුලිතතාවය හදා ගන්නෙ. උදාහරණයක් හැටියට මං මෙහෙම එකක් කියන්නම්.

ඔය ඇත්තො බලන්න රාග සිතුවිල්ලක් ඔය ඇත්තන්ගෙ සිතට ආවහම (එන්න පුළුවන්, එන්න ඕන, එව්ව සාමාන්යයි කාටත්) ඒ රාග සිතුවිල්ල අපි හිතමුකො යම්කිසි මට්ටමක් දක්වා වර්ධනය වුනා කියල. වැඩි වුනා කියල. ඊට පස්සෙ යම් මොකක් හරි ක්රමයකට ඒ රාග සිතුවිල්ල අපි යටපත් කර ගන්න හරි, මොකක් හරි ක්රමයක් යෙදිලා ඒ අවස්ථාවෙන් නිදහස් වුනොත්, අයින් වුනොත්, බැහැර වුනොත් එහෙම ඊළඟට බලන්න පින්වතුනි ද්වේශ සිතුවිල්ලකුත් ඒ හා සමාන තරමේ ප්රමාණයක් අපිව අර වගේ දුකකට අරගෙන යනව. ඒක තමයි හිතේ තියන සාමාන්ය ස්වභාවය. අපිට ඇලීම තියන තරමට ගැටීමකුත් තියනව.

ධර්මයේ උගන්වන ක්රමය තමයි මධ්යස්ථ වූ භාවයකට මධ්යම වූ ප් රමාණයකට හිත හදා ගන්න කියල. සාමාන්ය ලෝකයේදී අපිට මධ් යස්ථභාවය කියන එක යම් වෙලාවකදි හම්බ වෙනවා. අවාසනාවකට එතනට වෙලා ඉන්න අපි දන්නෙ නෑ. එතනට වෙලා ඉන්න එක අපිට තේරෙන්නෙ නෑ. ඒක හන්ද තමයි සාමාන්ය ජීවිතේ තියන දේවල්වලට වුනත් මධ්යස්ථ මතධාරීත්වයෙන් යුක්තව කටයුතු කරන්න ඉගෙන ගන්න එකේ වැදගත්කම තියෙන්නෙ.

හිතන්න නරකයි ඉන්ද්රීය සංවරය කියන එක, ලැජ්ජාව බය තියා ගන්නව කියන එක, සීලය සමාදන් වෙනව කියන එක, පෝය දවසට විතරක් කරන්න ඕන දෙයක් කියල. එහෙම නැතිනම් ස්වාමීන් වහන්සේලා විතරක් කරන්න ඕන දෙයක් කියල හිතන්නත් නරකයි. එහෙම එකක් නැහැ. නිවී සැනසීමක් දකින්න බලාපොරොත්තු වෙන ඕනෑම කෙනෙක්ට, මේකට ජාති ආගම් භේදයක් නැහැ කරල බලන්න පුළුවන්. මොකද ඇස, කන, නාසය,

දිව, කය, මනස ඔය ඇත්තො ගාවනෙ තියෙන්නෙ. එව්වට ජාති ආගම් භේදයක් නෑනෙ.

අපි ඒ දේවල් දකිනකොට, ඒ දේවල් භාවිතා කරනකොට, හදා ගන්නා වූ, ඇති කර ගන්නා වූ ඇලීම සහ ගැටීම කොච්චර ප්රමාණයක් තියනවද කියල හඳුනා ගැනීමයි වටින්නෙ. ඇලීම ගැන කතා කරද්දි පින්වතුනි ගැටීම ගැන කතා කරද්දී සාමාන්ය ලෝකයේ ලෝක සත්ත්වයා ඇලීම සහ ගැටීම කියන එක තියා ගන්නා වූ ක්රම තුනක් තියනව කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ කියල දෙනව.

පළවෙනි ක්රමය තමයි ඕනෑම දෙයක් හඳුනා ගත්තොත්, දැක්කොත්, අදහසක් දැරුවොත්, ඒ අදහස තුලම බැසගෙන ඉන්නව. මොන විදියකටවත් වෙනස් කරන්න මනාපයක් නෑ, රුචිකමක් නෑ, වෙනස් කරන්නෙත් නෑ. ඒක යහපතටත් එහෙමයි අයහපතටත් එහෙමයි. ඒ කාරණය තුල අධ්යනයක් කරලත් නෙවෙයි ඒ විදිහේ ස්ථිර අදහසකට යන්නේ ඒ අය. ඒ හැටි. හැටියෙන්ම දරණ අදහස තුල මොකක් හෝ වේවා ඒ අදහස ස්ථිර හැටියට ගන්නව. ඔය අයට කියනව පෘථග්ජනයි කියල.

ඒ ඇත්තො තමන් දකින දේ හෝ තමන් දරණ අදහස ස්ථිර හැටියට මිසක වෙනත් කිසිම කිසි විදියකට දරන්න දන්නෙ නෑ. ස්ථිර හැටියට ඒක ගන්නවා හෝ අල්ලනවා මිසක වෙන කිසිම කිසි ආකාරයකට තේරුම් ගන්නට, වටහා ගන්නට උත්සුක වෙන්නෙ නෑ. ඒ ඇත්තන්ට ධර්මයෙම කියනව පෘථග්ජනයි කියල.

ඒ ඇත්තො ආර්ය ධර්මයට එන්න කැමති නෑ, මනාප නෑ, ආර්යයන් වහන්සේලාව හම්බ වෙන්න යන්න කැමති නෑ, මුණ ගැහෙන්න කැමති නෑ, කතාබහ කරන්න මනාප නෑ, රුචි නෑ. මේ ආර්ය ධර්මය තුල හැසිරෙන්න, ඒ අනුව කටයුතු කරන්න හිතක් නෑ. එව්වට කැමති නෑ. ඒ වෙනුවට තමන්ගේ අදහස ඉස්මතු කර ගන්න බලනවා. "මම දන්නවනෙ. මට වෙන මොනවත් ඕනෙ නැහැ"යි කියල. නමුත් අවාසනාවකට ධර්මයෙ සඳහන් කරනවා ඒ පෘථග්ජනභාවය කියල.

ඒ කෙනාට හොඳයි කියල හිතාගෙන නරකක් කරන්න සුළු මොහොතයි යන්නෙ. ඒ එයාගෙ අදහස. හරි අසරණයි. කොරන්න දෙයක් නෑ. එයා හිතන සිතුවිල්ලට වෙන්න පුළුවන්, කරන කතාවට වෙන්න පුළුවන්, කරන වැඩේට වෙන්නත් පුළුවන්. දකින රූපයට, අහන ශබ්දයට, ඇහෙන සද්දයට, ඇහිච්ච සද්දයට, දැකපු රූපයට, කාපු දේට, දැනිච්ච දේට, හිතිච්ච දේට, ස්ථිරභාවයම සදනවා මිසක ස්ථිර ස්වභාවයම දීලා හඟිනවා තේරුම් ගන්නවා මිසක, හිත තුල පැලපදියම් කර ගන්නවා මිසක, ඕකට පාලියෙන්ම කිවුවොත් සංස්කාර ගොඩ නංවාගන්නවා මිසක, ඒකෙන් නිදහස් වෙන්න හිතන්නෙ නෑ. නිදහස් වෙන්න දන්නෙ නෑ ඇත්තටම කියනව නම්.

මේ ලෝකෙ ඉන්න බහුතරයක් පින්වතුනි ඔය කියන ගොඩේ තමයි ඉන්නෙ. බහුතරයක්. ගන්න අදහස තුලම තමයි, ඒකෙමයි මොන විදියකටවත් වෙනස් වෙන්න හිතක් නැහැ. මනාපයක් නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඔය අතර තවත් පිරිසක් ඉන්නවා කියල. ඒ ඇත්තො අර ගොඩේ තමයි හිටියෙ. ස්ථිරයි කියල හිතපු ගොඩේ තමයි හිටියෙ, නමුත් මොකද්දෝ දේකට යහපත් වූ දහමක් අහන්න කන් නැමෙනව. හිත දෙනව. මනාපය ඇති වෙනව. ඒ දහම අහලා ඒ කාරණා කීහම තමන්ට ඒ කියන කාරණාවලින් භාවිතා කරන්න පුළුවන්, පුරුදු කරන්න පුළුවන් යම්කිසි කාරණාවක් තියනවද පුළුවන් තරම් උත්සාහ කරනව, කල් දාන්නෙ නැතුව.

උත්සාහ කරලා, ඒ කාලෙ එයාට තිබිච්ච අර ස්ථිර හැටියට දැකපු පෘථග්ජන කෙකාගෙ තිබිච්ච ඒ සංඥා එන්න පුළුවන් එයාටත්. ආවට කාරි නෑ. මේවා තුලනාත්මකව හිතන්න බලනව. මෙයා මොකද කරන්නෙ ඒ දේවල් දිහා ස්ථිර හැටියට දකින්න යන්නෙ නැහැ. ඒ කාලේ ස්ථිර අදහසක් ගත්ත දෙයක් තිබ්බ නම්, මේක මේකමයි කියල හිතා ගත්ත එකක් තිබ්බ නම්, මං දන්නවමයි කියල හිතා ගත්ත එකක් තිබ්බ නම්, පස්සෙදි එයා එයාටම උගන්ව ගන්නවා, ඉගෙන ගන්න පටන් ගන්නවා, උගන්වල දෙන්න පටන් ගන්නවා, "නෑ මේකෙ තවත් ක්රමයක් තියෙන්න පුළුවන් නේද?" කියල.

ඕකට සරල උදාහරණයක් මං කියන්නම්. මේක සාමාන්ය ලෝකෙ තියන කතාවක්. පොඩි කාලෙ ළමයෙක්ගෙ වීරයා හෝ රජා කියන්නෙ තාත්ත සහ අම්ම. අවුරුදු දහය පහලොව වෙනකොට අම්ම තාත්ත කියල කියන්නෙ,

"අනේ මේ...ඔයිට වඩා මං දන්නව"

දරුවන්ගෙ අදහස ආන් එහෙමයි. පහළොව විසිපහ කියල කියන්නේ

"ඕගොල්ලො කට වහගෙන ඉන්න. මගේ දේ කරන්න දෙන්න. මං දන්නව කරන්න ඕන විදිහ"

ආන් එහෙමයි. විසිපහ පැන්නට පස්සේ ටිකක් හිතනවා,

"මං කරපු විදිහේ මොකක්ද වැරැද්දකුත් තියනවා" කියල.

තිහ තිස්පහ වගේ පනිනකොට කතා කරන්න හිතෙනවා ඕනෑම දෙයක් කරන්න කලියෙන් තාත්තට හරි අම්මට හරි. කතා කරල අහන්න හිතෙනවා.

"මේ මේකෙ මෙහෙම කරොත් කොහොම වෙයිද?"

ආන් ඒ ආකාරයට. ඊට පස්සෙත් අහන්න, හිතන්න පුළුවන් නමුත් ඒ වෙනකොට දෙමව්පියො ජීවතුන් අතර නැති වෙන්නත් පුළුවන්. මේ ධර්මය තුලත් පින්වතුනි, අර පෘථග්ජන මනස කියන එක ඔය ඇත්තන්ටත් මටත් තිබිල තියනවා. අදටත් තියෙන්නත් පුළුවන් සමහර සමහර කාරණාවන් වලදි.

ඒ තියන කාරණාවන්වලදි අපිට අවස්ථාව හම්බ වුනොත් මේ මේ කාරණාව මම අරගෙන තියෙන්නේ මෙන්න මේ ස්ථිර හැටියට කියලා, එහෙනම් හිතාගන්න ඕන වයස් පිළිවෙල අනුව මොන වයස් කාණ්ඩයට අනුවද තාම කල්පනා කරන්නෙ කියල. තාම හිතින් ඉන්නෙ මොන වයසේද කියල පොඩ්ඩක් කල්පනා කරල බලන්න ඕන.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන අර දෙවැනි කෙනා, ධර්මය පිළිපදින්න පුරුදු කරන්න පටන් ගත්ත කෙනා, තමන් ගුරුත්වයේ තියා ගන්නෙ නැහැ. ඒ කියන්නෙ තමන් දන්නවා කියන ස්ථිර අදහසට යන්න යන්නෙ නැහැ. තමන් අහගෙන කරන්න පටන් ගන්නව. තමන් විවෘත කෙනෙක් වෙන්න පටන් ගන්නව. තමන්ගේ මතය තුලම ගිලිලා රැඳිලා හිරවෙලා ඉන්න කෙනෙක් වෙන්නෙ නැතුව, එහෙම ඉඳලා දුක් පීඩාවන් ඇති කර ගන්නෙ වැඩි කරගන්නෙ නැතුව, තමන්ගෙ ජීවිතය තුල තියන අඩුපාඩුව සෘජුව ප්රකාශ කරනව. ඒ දේ කතාබහ කරල විසඳගන්නට උත්සාහවත් වෙනව.

ඒ අතර එයාට තියෙන්න පුළුවන් ස්ථිර ප්රශ්නත්. මොකද එයාට අර පෘතග්ජනභාවයෙන් චුට්ට චුට්ට නිදහස් වුනා වුනාට තාම සම්පූර්ණායන් අයින් වුනේ නැති වෙන්න පුළුවන්. ඒකෙ ස්වභාවය එහෙමයි. ඔය ඇත්තන්ගෙත් මගෙත් ජීවිතවල පින්වතුනි, සමහර කාරණා අපි හොඳට විසඳගන්න අවස්ථා වගේම සමහර කාරණා අපි තාමත් කරදර ඇති කර ගන්න ඒවත් තියනව නේ? එතකොට අපි ගාව තාමත් පෘථග්ජන ලක්ෂණ තියෙන්නත් පුළුවන්. ආර්ය මාර්ගයට අදාල වෙච්ච ලක්ෂණ තියෙන්නත් පුළුවන්. තියෙනවා අනිවාර්යයෙන්ම.

ඔයිටත් එහා තවත් ලක්ෂණයකුත් තියනව. සමහර කාරණාවක් කරනකොට අපි දෙගිඩියාවෙන්, ඒ දේ ගැන ඉගෙන ගන්න අය හැටියට ස්ථිරතාවයක් නැතුව, නමුත් විමර්ශණාත්මක කෝණයෙන් ඒ දේ මෙහෙම කලොත් හොඳද මෙහෙම කලොත් හොඳද ආදී වශයෙන් හිතාගෙන කරන ස්වභාවයක් අපේ තියෙන්නත් පුළුවන් වගේම තවත් එක ක්රමයක් තියෙනවා.

මේ ලෝකෙ තියන දේවල් එහෙම ස්ථිර හැටියට ගන්නෙ නැති, අතහරින ස්වභාවයෙන් අල්ලන්නත් පුළුවන්. මොකද මීට කලින් තිබිච්ච හැම කාරණාවක්ම අර තිබිච්ච කොටස් දෙක තුලම තිබ්බේ මගේ හැටියට

ගන්නා වූ යම්කිසි ප්රමාණයක් හෝ තිබ්බා. යම් මට්ටමක් තිබ්බා. අර පළවෙනි කෙනා තුල නම් මමම තමයි හිටියේ. නමුත් දෙවනි කෙනා ගාව මම ඉන්නත් පුළුවන් නැති වෙන්නත් පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ පොඩි නිකං ස්වභාවයක් තමයි තියෙන්නෙ. එයා උත්සාහවන්ත වෙනවා, උත්සාහ කරනවා මේ ගිරිදුර්ගය පහු කරගෙන යන්න.

තුන්වෙනි කෙනා, මේ ගිරිදුර්ගය පහු කරපු කෙනා එයාට සාමාන්ය ජීවිතේ ගැන හෝ සාමාන්ය ලෝකයා ගැන හෝ අර ලෝකයා හිතන පතන විදියට ('මඥ්ඥනා' කියලයි කියෙන්නෙ ඕවට) මනින්න මිමි හදා ගන්න, ඒ විදිහේ ස්ථිර අදහසක් ඇති කර ගන්න කාරි නෑ, උවමනා නෑ. ඒක හන්දා අතහරින සිතුවිල්ලෙන්, අතහැරෙන විදිහෙන්, අතහැරෙන ස්වභාවයෙන් ජීවත් වෙනවා.

මා පුතා, අතහැරෙන්නෙ මොන වෙලාවෙදිද? වර්තමානයේදී විතරයි. මේ මොහොතේදී විතරයි. ඒ කෙනයි සතිපට්ඨානය තුල ඉන්නෙ. එයාට කියනව රහතන් වහන්සේයි කියල.

දෙවනි කෙනා 'සේඛ'. පළවෙනි කෙනා පෘථග්ජනයි.

අපේ ජීවිතවල පින්වතුනි, අපි නිවන කියන තැනට යනවා කියල මම කිවුවෙ ඒකයි. නිවී සැනසීම කියන එක අපේ ජීවිතවලට යම් යම් අවස්ථාවලදි අපිට හම්බ වෙලා තියනව. නමුත් දන්නෙ නැහැ ඒකට වෙලා ඉන්නෙ කොහොමද කියල. ඔය ඇත්තන්ට භාවනාවෙදි හෝ ඒ කාලෙ ලැබිච්ච මොකක් හෝ සිතුවිල්ලක් ඇති. මොකක් හෝ මතකයක් ඇති. ඒක හන්ද වෙන්න පුළුවන් අදටත් භාවනාව හොයාගෙන යන්නෙ.

ධර්මය ඇහෙනකොට ඔය ඇත්තන්ට දැනිච්ච ඔය ඇත්තන්ට ඇහිච්ච හරි ලස්සන මොනව හරි කාරණාවක් ඇති. තමන්ගෙ හිත නිදහස් වෙච්ච, හිත සංතෝෂමත් වෙච්ච, හිතට සාමකාමීත්වය ඇති වෙලා තිබිච්ච, ඇති වෙච්ච,මොකක් හරි කාරණාවක් තමන්ට ඇහෙන්න ඇති, දැනෙන්න ඇති, තේරෙන්න ඇති, දැනගන්න ඇති. නමුත් අද වෙනකොට වෙනත් දුක් විඳිනව. ඒ වුනාට අර මතකය තියනව අපිට, "මම ඒ කාලෙ නම් මේ වගේ නිදහසක් බුක්ති වින්ඳ" කියල.

අපේ ජීවිත තුල තියන සමහර ප්රශ්න අපි හොඳාකාරෙන් විසඳගෙන තියෙන්න පුළුවන්. සියයට සීයක් නිවැරදි වෙන විදියට, කිසීම කිසි ගැටළුවක් ආකාරයකට පතිත වෙන්නෙ නැති වෙන විදියකට, අපි හොඳට විසඳපු ප්රශ්න තියෙන්න පුළුවන්. ස්ථිර හැටියටම හොඳට විසඳල තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් එහෙම නැති ප්රශ්නත් අපි ගාව තියෙන්න පුළුවන්. මධ්යම වූ ප්රතිපදාවට අනුකූලව කටයුතු කරලා මේ ජීවිතේ යහපත් විදියට සකස් කර ගත්ත, සරසවා ගත්ත අවස්ථා අපි ගාව සමහරක් වෙලාවට අනන්ත අප්රමාණව තියෙන්නත් පුළුවන්.

නමුත් ඒ දේට යන විදිහ ගැන හරියට වැටහීමක් නැතුව, ධර්මයට අනුකූලව වැඩ කරන්න ඕනය කියන ඒ අදහසට එන්නෙ නැතුව, මට ඕන විදියට මම කරනවා කියන ඒ අදහසට ගිහිල්ලා, පෘථග්ජන භාවයට පැමිණිලා, ඒ අනුව වැඩ කරන්න ගිහිල්ලා, ඒ තියන ප්රශ්නය වැඩි කරගත්ත අවස්ථාත් අපි ගාව තියෙන්න පුළුවන් අනන්ත අප්රමාණව.

'මූල පරියාය' සූත්රය පින්වතුනි පුදුමාකාර දේශනාවක්. ඒකටම බොහොම කිට්ටුවක් තියනවා 'සල්ලේඛ' සූත්රයත්. අපි හිතන නිවන කියන එක, ඒක හරියට නිකං අපිට තේරෙන්නේ වෙන රටකට යනවා වගේ වැඩක් වෙන්න පුළුවන්. වෙනත් ග්රහලෝකෙකට යනවා වගේ වැඩක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් එහෙම එකක් නෑ. සල්ලේඛ සූත්රය ආශ්රය කර ගත්තොත් මේ දේශනාවට, අපේ ජීවිතේ අපි දුක් විඳින දෙයක්, දුක් ඇති කර ගන්න දෙයක් මනාකොට අවබෝධ කරලා ඒ දුක නැති කර ගන්නා වූ තැනට හිත හදා ගත්තා නම්, ඒ අනුව වැඩ කරන්නට පටන් ගත්තා නම්, කරුණු කාරණා කරන්නට පටන් ගත්තා නම්, බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒ කෙනා එක දුකකින් පරිනිර්වාණයට පත් වුනා කියල. එක දුකකින්. තව දුක් තියනව.

ඔය ඇත්තන්ගෙ ජීවිතය තුලත් පින්වතුනි, කල්පනා කරල බලන්න අපි පෘථග්ජන විදියට ප්රශ්න විසඳන අවස්ථා කොච්චරක් තියනවද කියල. මේකෙ වැරැද්දක් නෑ එතකොට. නමුත් ඇත්තටම ධර්මානුකූල විදියට, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්රාවකයෙක් හැටියට, උන් වහන්සේගේ අනුගාමිකයෙක් හැටියට, මේ ප්රශ්න විසඳන්නට ධර්මය භාවිතා කරන, ඒ අනුව කටයුතු කරන අවස්ථා කොච්චරක් තියනවද කියල ඔය ඇත්තොම මතක් කරල බලන්න.

ඒ වගේම තවත් එකක් තියෙනවා. මේ ලෝකෙන් අතහැරිල යන්න ඕන, නික්මිලා යන්න ඕන, එහෙම කියල හිතලා ඒ ප්රශ්නය ඇත්තටම ස්ථිර හැටියටම විසඳල දාපු අවස්ථා අපි ගාව කොච්චරක් තියනවද? එකක් දෙකක් හරි තියෙන්නම ඕන අනිවර්යයෙන්ම. නිවීම සහ සැනසීම කියන එක පින්වතුනි, ඔය ඇත්තොත් මමත් ගාව තියෙනව. අපි කතා කරන වචනවල තියෙනව. තියෙන්න පුළුවන්. අපි කරන වැඩවල තියෙනව. අපි හිතන සිතුවිල්ලෙ තියනව. අපි දකින රූපයේ තියෙනව. අපි අහන ශබ්දයේ තියෙනව. නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳේ, දිවට දැනෙන රසයේ, හිතට එන අරමුණේ, ශරීරයට දැනෙන ස්පර්ශයේ තියනව. නමුත් අපිට ඒකෙ නවතින්න බැහැ. ඊට වඩා වැඩ අපිට තියනව. ඊට වඩා කරන්න දේවල් අපිට තියනව.

සතිපට්ඨානය පුරුදු කරන ඔය ඇත්තන්ට මගේ ආරාධනාව, යෝජනාව, වෙන මොනවත් පරසක්වල අල්ලන්න නෙවෙයි වර්තමාන මොහොතේ මොහොතක් ඉන්න කියන එකයි. එතනදි අතහරින්නේ අතීතයයි. එතනදි අතහරින්නේ

අනාගතයයි. අතනදි අතහරින්නේ තණ්හාවයි. එතනදි අතහරින්නේ තණ්හාවට යට වෙන ස්වභාවයයි.

එහෙම වුනාම ඒ මොහොත අපි ඉන්නෙ සැනසීම තුලයි.

මගේ අහන්න නම් එපා, "හාමුදුරුවනේ මම මෙච්චර වෙලාවක් සැනසීමෙ හිටියා මම ඒ රහත් වෙලාද හිටියේ?" කියල අහන්න නම් එපා හොඳේ. නමුත් නිවීම සහ සැනසීම කියන එක පින්වතුනේ, අපෙන් බාහිරව තියෙන දෙයක් නෙවෙයි. 'ඒහිපස්සිකෝ' මේ දෙයට ආපුහාමයි තේරෙන්නේ බුදු හාමුදුරුවො නිකමට නෙවෙයි අර උදාහරණය කියන්නේ. හරි ගාම්භීරයි ඇත්තටම කියනව නම් ඒ උදාහරණේ.

අපි මැණික් කන්දක් ගාවට යනවලු. අපිට මැණික් කන්දත් හමු වෙලා තියනවලු. ඒකෙ තියන මැණික් ඕනම කෙනෙකුට ගෙනියන්නත් පුළුවන්ලු. අපි ඒ උඩ වාඩි වෙලත් ඉන්නවලු. සමහර අය ජරා කරනවත් ඇති. අවසානෙට ගෙදර යන ගමන් මැණිකක් අරන් යන්න පුළුවන්කම තිබ්බා වුනාට මඟ තියන වැලි කැටයක් අරගෙන යනවා වෙන්න පුළුවන්. නිකම්ම නිකං ගල් පතුරු කෑල්ලක් අරගෙන යනව වෙන්න පුළුවන්. අපි එහෙමයි නේද ගොඩක් වෙලාවට.

වර්තමාන මොහොත අපේ තියනව. ඔය ඇත්තො ජීවත් වෙනවනෙ. හුස්ම ගන්නවනෙ. ඇඳුම් අඳිනවනෙ. වැඩකටයුතු කරනවනෙ. කතාබහ කරනවනෙ. රූප බලනවනෙ. ඇයි භාවනා කරන්න වෙලාවක් නැත්තෙ? හරි පුදුමයි ඒක.

සතිපට්ඨානය කියල කියන්නෙ පර්යංකය විතරක් නෙවෙයි. සක්මන විතරක් නෙවෙයි. වනාන්තරේකට ගිහිල්ල විතරක් නෙවෙයි මේක කරන්නෙ. වඳුරු මනස කියන එක අපට තියෙන්නෙ භාවනාවට වාඩි වුනාට පස්සෙ විතරක් නෙවෙයි. හැම වෙලාවකම ඒක අපි ගාව තියනව.

අපිට තේරෙන්නෙ ඔය දේ හම්බ වුනාට පස්සේ දිගට හරහට පහර දෙන්නටයි. අනිත්යයෙන් ගහනව, අනාත්මයෙන් ගහනව, දුකෙන් ගහනව, සංස්කාර කියල ගහනව, වෙඩි තියනව ඔක්කෝටම. නමුත් හිත තිබුනාටත් වඩා කරදරකාරයෙක් වෙනව ඊට පස්සෙ. හේතුව හිත දුවන ප්රශ්නෙට අපි දීල තියන විසඳුමත් හිත දිවිල්ලක්මයි.

හිත දුවන බව තේරුම් ගන්න එකයි හිත දුවන එකට දෙන්න තියන එකම එක විසඳුම. මේ වෙලාවෙ හිත දුවනවා කියන එක අනුමත කරන එකයි, ඒක සිද්ධ වෙන්න පුළුවන් දෙයක් විත්තිය අනුමත කරන එකයි, ඒ දේට එකඟ වෙන එකයි, ඒ දේ දිහා නිහඬව පරීක්ෂා කර කර ඉන්න පුළුවන්කමයි එකම එක විසඳුම වෙන්නෙ.

ඕකට අපි හුරතලේට වගේ කියාපු වචනය තමයි 'අපක්ෂපාතී නිරීක්ෂණය'. හිත දුවන පැත්තට පක්ෂපාතී නොවී, මම හිතන පැත්තටත් පක්ෂපාතී නොවී, සිද්ධ වෙන දේ දිහා බලාගෙන ඉන්නව. අපි එතකොට නිරීක්ෂකයෙක් විතරයි පරීක්ෂකයෙක් විතරයි. එහෙම වුනාම මොහොතක් අපිට නිදහසේ ඉන්න පුළුවන්. නිස්කලංකයේ ඉන්න පුළුවන්.

ගහක් යටට යන්නත් පුළුවන්. කාමරේක ඉන්නත් පුළුවන්. වැසිකිළියෙ වෙන්නත් පුළුවන්. ටැෆික් එකේ ඉන්නකොට වාහනේ ඇතුලෙ වෙන්නත් පුළුවන්. උද්ඝෝෂණේකදි වෙන්නත් පුළුවන්. මහා ලොකු ප්රශ්නයක් තියන ලොකූම ලොකූ සංවාදයක් මැද්දෙදි වෙන්නත් පුළුවන්. අපිට සිහියට එන්න පුළුවන්.

එහෙම සිහියට එන විදිහ අපි පුරුදු කරල තියනව නම්, ඒ සැනසීම එතන තියනව. නමුත් අපි අපේ හිතේ ඇති කරගෙන තියන අදහස් තුල තියෙන්නෙ, හැම එකක්ම ස්ථිර හැටියට ගන්නවද, එහෙනම් එයාට දුක උරුමයි. වැරැද්දක් වුනාට ඒ වැරැද්ද හදා ගන්න හිතනවද, අන්න එයා දියුණු වෙන්න පුළුවන් කෙනෙක්.

අවසාන එක්කෙනා කවුද? ඒ විදිහේ ප්රශ්න තියන තැනක වුනත් සිහියකට වෙලා නිහඬ වෙලා ඉන්නව. ඒ කෙනා නිවී සැනසෙනව.

ඔන්න ඔය කාරණාවයි මට අද ඔය ඇත්තන්ට කියන්න ඕනෑකම තිබ්බෙ. 'මූල පර්යාය සූත්රය' ආශ්රයෙනුයි අද දේශනාව කලේ. මම බලාපොරොත්තු වෙනවා අද මේ කියල දුන්න කාරණාවලින් ඔය ඇත්තන්ගෙ ජීවිතවලත් ධර්ම මාර්ගය දියුණු කර ගන්නටත් සාමාන්ය ජීවිතේ සාර්ථක කර ගන්නටත් මේ කියල දුන්න දේවල් හේතු වාසනා වේවා කියල බලාපොරොත්තු වෙනවා. එය එසේම වේවා!

තෙරුවන් සරණයි!

පූජනීය පදියතලාවේ මේධාවි හිමි